

משנת התלמוד הקצר / מסכת מכות - 426 קהקצר אב תשס"ו

בהכנת חיבור "משנת התלמוד השלם והקצר" הושקעו עבודה רבה ולכן כל הזכויות שמורות ומשוררות למחבר, הן על פי דין תורה והן על פי חוק הבינלאומי ואסור בכל תוקף כל הדפסה, צילום, העתקה, שיכפול, הקלטה, תרגום, אחסון במאגר מידע, מולטימדיה ו/או כל מאגר אחר, או כל אמצעי אלקטרוני אופטי, מכני או אחר, של כל חלק שהוא מהחומר ללא אישור בכתב.

בחיבורי "משנת זכויות היוצר" מהדורה תשס"ב פרק ה' הערה 1, הבאנו שלפי הרבה פוסקים איסור העתקה כרוך באיסור גזל מהתורה, ולכן אסור להעתיק אפי' למטרה עצמית גם אם בלא העתקה לא היה קונה את היצירה, ושכן פוסק מרן הגרי"ש אלישיב מובא בחיבורי שם פרק יח, וכן דעת הגר"ש הלוי ואזנר

פרק ראשון

כיצד העדים

א. אופני עדות שלא מקיימים בהם "כאשר זמם" [דף ב. ב. ב:]

1. כשהעידו "פלוגי בן גרושה או חלוצה", דכתיב "לו" ולא לזרעו, רש"י מפרש: כשהוא כהן והם כהנים. (1)
2. כשהעידו "שהוא חייב גלות", דכתיב "הוא ינוס" ולא הזוממין. רש"י מפרש: "שהרג את הנפש". (2)
3. כשהעידו "ששור מועד של פלוגי הרג אדם", לחייבו כופר, דכופרא כפרא, והני לאו בני כפרא.
4. כשהעידו "פלוגי גנב", למוכרו בעבד עברי, דכתיב "ונמכר בגניבתו" ולא בזממו.
5. כשהעידו על בת כהן "שזינתה".

רש"י (3) מפרש: שהעידו אף על הבעל, ולכן דינם בחנק כהבעל. תוס' (4) מפרשים: שזהו אף באופן שלא העידו על הבעל, מפני שלא הכירוהו או באופן שלא היה נידון על פי עדותן, כגון שהיה בן ט' ויום אחד.

6. תוס' (5) מוסיפים: א. כשהעידו "שהוא ממזר". ב. כשהעידו "שהוא מצרי שני".

הגמ' אומרת: שבאופנים 2, 1, הנ"ל – העדים לוקין. (6)

ב. חיוב גלות באוהב ובשונא, כשיש רגלים לדבר שהרג בשוגג או כשאין רגלים, כשהוא מכחיש או שותק [דף ב. ב.]

בתוס' (7) מבואר:

1. כשאין רגלים לדבר שהרג בשוגג והוא מכחיש "מזיד הייתי" או "לא הרגתי" – פטורים מגלות.
2. כשאמרו "שראו רגלים ששוגג היה" והוא מכחיש "מזיד הייתי" או "לא הרגתי", לתירוץ א' בתוס' – אוהב גולה שונא לא, דיש לומר שבשנאה הכהו, ולפי פשטות התירוץ השני – אף אוהב אינו גולה.
3. כשאין רגלים לדבר, וכשהעדים אמרו לו "הרגת שוגג" שתק, לתירוץ ב' בתוס' – אוהב גולה ושונא לא, ולפשטות התירוץ הראשון – אף אוהב אינו גולה.

מקורות והערות

(1) ועיין ריטב"א. (2) והרמב"ן מפרש: שהעידו "שהתחייב גלות בבי"ד אחר". (3) ד"ה חוץ. (4) ד"ה זוממים. (5) תוס' ד"ה מעידין, הראשון, ובד"ה בעינן. (6) לפי התוס' לקמן דף יג, הרמב"ן ועוד ראשונים – חלוצה אסורה מדרבנן ואין לוקין על עדות זה, ולפי הרמב"ם לוקין, עוד פוסק: שעדי כופר שהוזמו לוקין, ולפי הרמב"ן אין לוקין, עוד פוסק הרמב"ם: עידי עבד עברי שהוזמו לוקין. (7) ד"ה מעידין, השני.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאיין לאחרים

כל הזכויות משויירות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 05276-123000 02-5822919

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

4. כשהעדים אומרים "שראו רגלים לדבר ששוגג היה" והרוצה שותק, לפי תירוץ א' בתוס' – אוהב גולה שונא לא, ולפי תירוץ השני – אוהב ושונא גולים, דאמרין בהם שתיקה כהודאה.
5. מתוס' משמע: שבנפל מהגג וברור הוא שהיה שוגג – לכו"ע גולה.

ג. חייבי מיתות כשאי אפשר להמיתם במיתה הכתובה בהם [דף ב. ב.]

לפי התוס' (8) בשם ר"י – ניתן להורגם בכל מיתה שהוא, ולפי התוס' בשם הר' יוסף – זהו רק ברוצה, אבל עדים זוממין ושאר מומתין – ניתן להורגם רק באחת מד' מיתות בי"ד (9).

ד. פירוש "עדים זוממין מקדמין לאותה מיתה" [דף ב. ב.]

רש"י (10) מפרש: שאין להם נס והמלטה, מחיוב מיתה שנגמר בה דינו של נידון, או (11) שלא יענו את הדין, ולפי התוס' (12) – "מקדימין" היינו שרק לכתחילה צריך לתת להם מיתה שנגמר בה דינו של הנידון.

ה. עדים זוממין אינם נמכרים בעבד עברי [דף ב. ב.]

רש"י מפרש: (13) שהעידו "פלוני גנב ממון". (14)

ו. עד שהודה שהעיד שקר או שהוזם או שחייב ממון מחמת שהוזם [דף ג. ג.]

1. כשאומר "עדות שקר העדתי" – פטור. דאינו חוזר ומגיד (15), תוס' מוסיפים: שלכן, אם אח"כ הוזמו שניהם חייב גם הוא לפי חלקו, מדין "כאשר זמם".
2. כשאמר "העדנו הוזמנו בבי"ד פלוני" ואח"כ הוזם רק הוא – פטור, דאינו חייב אלא א"כ הוזמו שניהם.
3. האומר "העדנו הוזמנו בבי"ד פלוני" – לר"ע קנסא הוא ופטור, ולרבי יהודה ממונא הוא וחייב.
4. כשאומר "העדנו והוזמנו בבי"ד פלוני וחייבנו ממון" – חייב לשלם לפי חלקו.

ז. אופן שומת תשלומי כתובה לעדים שהוזמו [דף ג. ג.]

לרב חסדא שמין בבעל, לר' נתן בר אושעיא באשה, רב פפא אומר: באשה ובכתובתה.

תוס' מוסיפים: דיש לחייבם גם בשאר כסות ועונה שהאשה מפסידה, ופטורים מכך בשני אופנים: 1. כשמעשה ידיה אין מספיקים לשאר כסות ועונה. 2. כשאומרת "גירשתני", שבכך מחלה לבעלה.

ח. שמיטת כספים במלוה ל' שנים, במוסר שטרותיו, ובעושה תנאי [דף ג. ג.]

1. המלוה את חברו לעשר שנים – ללשון ראשון בגמ': שמואל סובר ששביעית משמטת, וללשון השני אליביה – אינה משמטת. ר"ת פוסק שלא משמט. (16)
2. המלוה על המשכון או המוסר שטרותיו לבי"ד אין שביעית משמטתו.
3. רש"י מפרש: מוסר שטרותיו היינו פרוזבול שתיקן הלל, ותוס' חולקים וסוברים: שהמוסר שטרותיו מדאורייתא אינו משמט.
3. העושה תנאי "ע"מ שלא תשמטני שביעית" – שביעית משמטתו.
4. דעת שמואל: כשמתנה "ע"מ שלא תשמטני בשביעית" – אין שביעית משמטת. (17)

מקורות והערות

(8) ד"ה כל. (9) וזהו למ"ד שני כתובים הבאים כאחד אין מלמדין. (10) ד"ה התם. (11) תוס' בשם רש"י בכתובות. (12) ד"ה כל. (13) ד"ה ואין. (14) הרמב"ם מפרש: שהעידו "פלוני נמכר בעבד עברי", הטור מוסיף: שלוקין. (15) נחלקו הראשונים אם אפשר לחייבו מדינא דגרמי. (16) יש ראשונים שהפוסקים שמשמט. (17) דעת רב, לא איתפריש בסוגיין.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויטפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

ט. מים שאובין ומשקין הפוסלים את המקוה

[דף ג: ד.]

1. ג' לוגין של מים או של מי צבע שנפלו למקוה הפחותה ממ' סאה פוסלים את המקוה, לרש"י – מים שאובין פוסלים מדרבנן.
2. ג' לוגין מים שאובין פחות קורטוב שנפל בו יין, ונשתנו המים למראה יין – המקוה כשר, ואם כשלא נשתנה – לרבנן כשר, דאזלינן בתר שיעורא, ולריב"נ פסול, דאזלינן בתר המראה.
3. ג' לוגין מים שאובין שנשתנו למראה יין, לריב"נ – לא פוסל, דהכל הולך אחר המראה, רב פפא מסתפק, אם חכמים לא פוסלים בזה, כיון שאין תרתי לריעותא, לרבא אליבא דרבנן – פשוט שפוסל אף כשג' לוגין אין מראה מים, דאזלינן בתר שיעורא, ורב ס"ל כרבי יוחנן בן נורי, לפי אביי בשם רב יוסף – פשוט שלרבנן פסול רק כשיש תרתי לריעותא, ורב ס"ל כדברי הכל.

י. חבית יין או מים שנפלו לים או לנהר וטבל שם אדם טמא

[דף ד: ד.]

1. חבית יין שנפל לים הגדול – לא עלתה לו טבילה.
2. כשנפל לנהר – עלתה לו טבילה.
3. כשחבית מים שאובין נפל לים הגדול וטבל שם אדם, לרש"י – האדם נשאר טמא, ולתוס' – טהור.

יא. חבית ובתוכו יין או מים שנפל לים ונגע בהם טמא

[דף ד: ד.]

היין טמא, אבל המים טהורים, הואיל ויש השקה.

יב. אם לוקין על לאו שאין בו מעשה או שניתק לעשה

[דף ד: ד:]

1. על לאו שאין בו מעשה – לרבי עקיבא אין לוקין, ולרבי יהודה לוקין. (18)
2. על לאו שניתק לעשה – אין לוקין עליו.

יג. לר"מ לוקה ומשלם, ולרבנן אינו לוקה ומשלם

[דף ד: ד:]

יד. משלשין בממון אבל לא במלקות

[דף ה: ה:]

טו. הבדל בין הזמה להכחשה

[דף ה: ה:]

טז. אופנים שאין מענישים את העדים זוממין

[דף ה-ו: ו:]

1. לרבי יהודה כת איסטטית.
2. בעדות על אדם שכבר היה מחויב בממון או בקנס או בדיני נפשות.
3. כשהוזמו קודם גמר דין.
4. כשהרגו את הנידון על פי עדותן. (19)
5. באם רק חלק מהכת הוזמה.
6. באם נמצא אחד מהכת קרוב או פסול.

יז. דין רוצח שהודה

[דף ה: ה:]

לרש"י: נפטר מהמיתה, לתוס': אם באו אח"כ עדים נהרג.

יח. אין עונשין מן הדין. (20)

[דף ה: ה:]

מקורות והערות

(18) לפי רש"י לקמן דף יד: ד"ה כל - יש תנא שסובר שלוקין, ויש ראשונים שחולקים על רש"י שם. (19) נחלקו הראשונים אם אמרינן כן גם במלקות ובממון. (20) נחלקו הראשונים אם עונשין ממון מן הדין.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

יט. נמצא אחד מהן קרוב או פסול כשהעידו תוך כדי דיבור [דף ו.]

1. בדיני נפשות – עדותן בטלה, תוס'⁽²¹⁾ כותבים: שזהו דוקא כשבאו יחד להעיד, ואפי' שהעידו לאחר כדי דיבור של הכת האחרת, וסובר רבי: שעדותן בטלה רק כשכל העדים התרו בנידון, אבל בראיה לחוד לא בטלה, אפי' אם הקרובים כוונו להעיד.
2. בדיני ממונות באופן שהעדים אומרים "לאסהודי באנו" – לרבי עדותן בטלה, ולרבי יוסי לא בטלה. שמואל פוסק כרבי יוסי, ורב נחמן פוסק כרבי.

לתוס'⁽²²⁾ בשם רש"י: אם לא העידו תוך כדי דיבור – בכל מקרה אין עדותן בטלה, ותוס' עצמם סוברים: שרק בעדים זוממין אין עדותן בטלה, אבל בנמצא קרוב או פסול עדותן בטלה, אף שהעידו לאחר כדי דיבור, דהראיה עם ההגדה מצרפתן.⁽²³⁾

כ. שני אחים שראו אחד שהרג את הנפש אימתי פוסלין את כל הכת [דף ו.]

1. כשראו יחד ונתכוונו להעיד, והעידו כולם תוך כדי דיבור.
2. לרבי יוסי – פוסלין את כל הכת אף שאחרים התרו בנידון ולא הם, ולרבי – רק כשעדי התרו בו, דכיון שלא התרו בסתמא לא נתכוונו להיות עדים.
3. אם העידו לאחר כדי דיבור, לפי תוס'⁽²⁴⁾ אליבא דרש"י – אינם פוסלים, והתוס' סוברים: שפוסלים, דראיה והגדה מצרפן אף שההגדה היתה לאחר כדי דיבור.⁽²⁵⁾

כא. כשהוזמו חלק מהעדים [דף ו.]

1. כשהעידו אחר כדי דיבור – לכו"ע ובכל מקרה תתקיים העדות בשאר.
2. בדיני נפשות כשהעידו כולם תוך כדי דיבור – לכו"ע עדות כל הכת בטלה.
3. בדיני ממונות, כשהעידו כולם תוך כדי דיבור, לרבי יוסי – תתקיים העדות בשאר, ולרבי – עדות כל הכת בטלה, כבדיני נפשות.

כב. תוס'⁽²⁶⁾ כותבים: שהרוג ונרבע פסולים להעיד על ההורג והרובע [דף ו.]**כג. שנים רואים מחלון זה ושנים מחלון זה** [דף ו:]

- א. כשהוזמו רק השנים שמחלון זה, בדיני ממונות – לכו"ע תתקיים העדות בשאר.⁽²⁷⁾
- ב. בדיני נפשות, לרבי יוסי – כשהוזמו אין נהרגין עד שיהיו שני עדי מתרין בו.⁽²⁸⁾ ולפי ת"ק הסובר שאין צריך שיהיו שני עדי מתרין בו, הדינים כדלהלן:
 1. כשרואים אלו את אלו ואפי' רק אם מקצתן וכן רואים את המתרה – הרי אלו עדות אחת.
 2. כשלא רואים אלו את אלו ולא את המתרה והמתרה אינו רואה אותם – להי"מ בתוס':⁽²⁹⁾ הנידון אינו נהרג, כיון שהמתרה צריך להיות מהעדים, ולהתוס': נחשבים לב' כיתי עדים.
 3. כשלא רואים אלו את אלו, אבל רואים את המתרה או שהמתרה רואה אותם – העדות כשרה, ונחלקו הי"מ והתוס' הנ"ל, אם נחשבים לב' כיתות או שהמתרה מצרפן לכת אחת.
 4. באופן שרואים אלו את אלו ולא רואים את המתרה – להי"מ בתוס' הנ"ל, אינו נהרג, ולכן הם כשהוזמו לא נהרגין, ולתוס': נחשבים לכת אחת לכל דבר.

מקורות והערות

(21) ד"ה שמואל. (22) ד"ה אמר רבא. (23) ע"ע בשיטת הרמ"ה והרשב"ם. (24) ד"ה אמר רבא. (25) ולפי הרמ"ה - הגדה תוכ"ד מצרפן אף בלא שראו יחד. (26) תוד"ה אלא, ובד"ה נרבע. (27) הראב"ד והריטב"א נחלקו כשנמצא אחד מהם קרוב או פסול אם תתקיים העדות בשאר. (28) כשיש יותר משנים אם כולן צריך להתרות - עיין אמ"ה עמד רסז. (29) ד"ה הוא.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ומחודרות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 05276-123000 02-5822919

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד טימנים קפג-ר

כד. עדות מיוחדת

[דף ו:]

1. פירושו: כשעד אחד רואה מחלון זה ועד אחר מחלון אחר, ואין אחד רואה את השני ולא את המתרה וגם המתרה אינו רואה אותם.
2. בדיני נפשות – אין מצטרפין.
3. בדיני ממונות – סובר רב נחמן שמצטרפין, ואיתותב רב נחמן.⁽³⁰⁾
4. התוס'⁽³¹⁾ סוברים: שלפי רבא בסוגיין – אם המתרה רואה אותם או שהם רואים אותו מצטרפין אפי' לדיני נפשות.

כה. קרוב פסול לעדות בדיני נפשות ואף לדיני ממונות

[דף ו:]

כו. אין בי"ד יכולים לשמוע עדות מפי המתורגמן, אך אם מבינים את השפה מותר⁽³²⁾ [דף ו:]

כז. עדים הקרובים לערב [דף ז:]

רב פפא סבר שכשרים, אך לפי רב הונא בריה דרב יהושע – פסולים.⁽³³⁾

כח. הדרשות שדורשים מהפסוק "על פי שני עדים או שלשה עדים יקום דבר" [דף ה:–ו:]

1. מה שלשה מזימין את השנים אף שנים מזימין שלשה ואפי' מאה.
2. שאינם נהרגים עד שיזומו כולם ואפי' מאה.
3. נמצא אחד מהם קרוב או פסול עדות כולן פסולה ואפי' הם מאה.
4. רק במקיימי דבר הכתוב מדבר.

הדרשות שדורשים מהפסוק "על פי שנים עדים או שלשה עדים יומת המת"

1. שלא תהא סנהדרין שומעין מן המתורגמן.
2. לפי רבי יוסי – שאין נהרגין עד שיהיו שני עדיו מתרין בו, ורבי יוסי בר יהודה אינו דורש כן.

כט. סתירת הדין בבורח שנגמר דינו [דף ז:]

1. ברח מחו"ל לארץ ישראל ובא לבי"ד אחר – סותרין דינו.
2. אם לאותו בי"ד ברח – אין סותרין דינו.⁽³⁴⁾

ל. אם חוששין שמא במקום סייף נקב היה. דין עדים שאמרו בבדיקות "אין אנו יודעים" או כשמכחישין זה את זה [דף ז:]

1. חוששים שמא במקום סייף נקב היה ולא הורגים את הרוצח.

תוס'⁽³⁵⁾ כותבים: שזהו רק כששאלנו את העדים והכחישו זה את זה, ולפי ר"ת – זהו אף כשאמרו "אין אנו יודעים", הואיל ובהרוג עצמו הם לא יודעים.

2. כששאלנו אותם "בסייף או ארירן" וענו "אין אנו יודעים" – תוס'⁽³⁵⁾ כותבים: העדות מכוונת, ואם הכחישו זה את זה, עדותן בטלה.

3. כשבי"ד שאלום "אם כליו שחורים או לבנים" – תוס' כותבים: שעדותן קיימת אפי' מכחישיים זה את זה, משום שאין העדים משגיחין על זה.

מקורות והערות

(30) נחלקו הראשונים אם הלכה כרב נחמן. (31) ד"ה אמר רבא. (32) נחלקו הרמב"ם והריטב"א אם יכולים לשמוע טענות הבעלי דינים ע"י מתורגמן ושליח. (33) עיין רש"י ד"ה אילעא וראשונים. (34) ועיין ריטב"א. (35) ד"ה דילמא.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ומחודרות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 05276-123000 02-5822919

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד טימנים קפג-ר

פרק שני

אלו הן הגולין

א. כשהרג בשוגג דרך ירידה או כשנפסק החבל [דף ז:ז.]

1. במשלשל חבית ונפלה עליו דרך ירידה – גולה.
2. תוס' (1) כותבים: שבמשלשל חבית ונפסק החבל – לרבי אין גולה, ולרבנן גולה.

ב. אופני הריגה הנחשבים "שוגג" ושאינם נחשבים ל"שוגג" [דף ז:ז.]

1. דרך נפילה כמעגל במעגילה, כמשלשל בחבית, כיורד בסולם – הוי שוגג וגולה.
 2. מושך במעגילה, הדולה חבית ונפסק החבל, והעולה בסולם – אינם דרך ירידה, ופטור מגלות. (2)
 3. האומר מותר – פטור מגלות. או מפני שנחשב לאנוס או מפני שזה קרוב למזיד.
 4. המתכוון להרוג בהמה והרג אדם, כותי והרג ישראל, נפל והרג בן קיימא – פטור.
 5. ההורג בקרן זוית – פטור מגלות.
 6. השונא – פטור מגלות. אך ע"ע לקמן נושא יד, טו.
 7. כשדחפו בגופו בלא מתכוון – לא איתפריש בסוגיין בהדיא אם גולה. (3)
 8. כשהרג דרך ירידה לצורך עליה – חייב גלות, וע"ע לקמן נושא ד'.
 9. המתכוון לזרוק לצד זה והלכה לה לצד אחר – פטור מגלות.
- התוס' (4) סוברים: שה"ה למתכוון לזרוק ארבע זורק שמונה שפטור מגלות (5), ומביאים את רש"י בב"ק הסובר: שחייב בגלות, ופטור רק ממייתה.
10. הנכנס לרשות בעל הבית והרגו בשגגה פטור מגלות. (6)

ג. האומר מותר [דף ז:ז.]

1. לענין גלות – פטור.
2. התוס' (7) כותבים: שלענין שבת – חייב בקרבן.

ד. כשהרג בשוגג בירידה לצורך עליה [דף ז:ז.]

1. לפי רבי יוחנן – דינו כירידה לצורך עליה, שלרש"י ולתוס': חייב גלות.
לפי תוס' – אין דעה שסוברת שפטור בירידה לצורך עליה.
2. תוס' כותבים: שבירידה לצורך עליה חייב גלות רק כשנהרג האדם מהשליכה שנפלה עליו ולא כשהאדם נפל עליו.

מקורות והערות

(1) ד"ה משלשל. (2) הטעם - עיין רמב"ם וריטב"א. (3) נחלקו הרמב"ם והמאירי אם פטור מגלות. (4) רש"י. (5) התוס' בסנהדרין כותבים: שה"ה למתכוון לזרוק ארבע זורק שתיים. (6) בגמ' בפ"ק יש ב' לשונות בדין הנכנס לחנותו של נגר ונתזה בקעת על פניו. (7) ד"ה אלא.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ד

- ה. קצב שהרג בשוגג** [דף ז: ז]
- דרך עליה פטור, ודרך ירידה חייב.
- רש"י מפרש: שירידה שלפניו או ירידה שלאחריו חייב, אבל עליה שלפניו או עליה שלאחריו פטור. (8)
- ו. כשנשמט מהעץ המתבקע ובנשמט העץ מקתו** [דף ח. ח.]
- לפי רבי – כשנשמט מהעץ המתבקע גולה, ובנשמט העץ מקתו אינו גולה, ולפי רבנן – להיפך.
- ז. כשהרג בשוגג מכוחו או מכח כחו** [דף ח. ח.]
1. מכוחו – לרבי הנ"ל חייב ולרבנן פטור.
 2. מכח כוחו – לכו"ע פטור.
- ח. גלות בזורק אבן לרה"ר, בסותר כותלו לרה"ר או לאשפה** [דף ח. ח.]
1. במקום דשכיחי רבים – הוי מזיד.
 2. במקום שלא שכיחי רבים או הזורק לאשפה כשלא מיקרי ויטיב – אנוס הוא.
 3. כשעשויה ליפנות בלילה ולא ביום ואיכא דמיקרי ויטיב ביום – גולה, לתוס': (9) זהו בין בזורק לרה"ר ובין בסותר לאשפה.
 4. כשאינה עשויה ליפנות אפי' בלילה ואיכא דמיקרי ויטיב, לתוס': (10) אינו גולה.
 5. כשהוציא הלה את ראשו אחר הזריקה – פטור מגלות.
- ט. כשהרג כשעוסק במצוה: גולה, ואם בהכשר מצוה: אינו גולה** [דף ח. ח.]
- י. חיוב גלות כשבן הרג את אביו בשוגג** [דף ח. ח:]
- לפי רבי שמעון – אינו גולה, ולפי רבנן – גולה.
- יא. כשישראל הרג כותי או עבד כנעני או כשהכס או כשקיללם, ולהיפך** [דף ח: ט.]
1. כשישראל הרג כותי בשוגג – גולה. (11)
 2. כשקיללו – אינו עובר בלא תעשה.
 3. הכהו הכאה פחות משהו פרוטה – למ"ד מקישים הכאה לקללה, פטור ממלקות. (12)
 4. ההורג עבד – חייב גלות, מכה עבד – דינו כדין מכה כותי. (13)
 5. כשכותי הרג ישראל בשוגג – גולה, וכשהכה ישראל הכאה שאין בה שו"פ – לוקה.
- יב. גלות בגר תושב שהרג או נהרג** [דף ט. ט.]
1. גר תושב שהרג ישראל בשוגג – אינו גולה. (14)
 2. כשגר תושב הרג גר תושב בשוגג – בדרך ירידה גולה.
 3. כשהרגו בדרך עליה – לרב חסדא נהרג, ולרבא לא.
 4. אם באומר מותר או כשסבור בהמה ונמצא גר תושב או כשסבור כנעני ונמצא גר תושב – לרב חסדא אינו נהרג, ולרבא (הב"ח גורס רבה) נהרג, דס"ל אומר "מותר" קרוב למזיד הוא.

מקורות והערות

(8) ועיין רמב"ם. (9) ד"ה לא צריכא, ובד"ה באשפה. (10) תוד"ה באשפה. (11) בראשונים מבואר: שזהו רק למ"ד כותים גירי אמת הן. (12) הרמב"ם השמיט דינים אלו. (13) וע"ע במאירי במנ"ח מצוה ת', ובצפנת פענח. (14) רש"י והרמב"ם נחלקו בדין עכו"ם שהרג

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

התוס' (15) כותבים: שדברי רבא הם רק כשנתכוון לאותו דבר שהרג, אבל כשבהמה ואדם לפניו, והתכוון להרוג בהמה, ובטעות הרג אדם – מודה רבא שאינו נהרג.

5. כשגר תושב הרג עכו"ם בשוגג – עיין ריטב"א ומהרש"א.

6. כשישראל הרג בשוגג גר תושב (15) – פטור.

יג. סומא שהרג בשוגג

[דף ט:]

לפי רבי יהודה – אינו גולה, ולפי רבי מאיר – גולה.

יד. שונא שהרג

[דף ט:]

לפי ת"ק – אינו גולה, לפי רבי יוסי – נהרג אף שלא בהתראה, ולפי רבי שמעון – יש שגולה ויש שאינו גולה.

טו. נפסק או נשמט החבל ונפל עליו באוהב ובשונא

[דף ט:]

לפי גירסת רש"י ותוס' – בנשמט לכו"ע שונא אינו גולה ואוהב גולה, ואילו בנפסק בין שונא ובין אוהב רק לרבי אינו גולה, אבל לרבנן גולה.

רש"י הביא גירסא וכתב שהיא משובשת: שבנפסק אוהב לא גולה והשונא גולה, ורק בנשמט פליגי: שרבי אינו גולה ולרבנן גולה, ואין הבדל בין אוהב לשונא.

תוס' מוסיפים: שכשנפל מן הגג גולה, דברור הוא שהוא שוגג, ולפי הגירסא שרש"י כותב שהיא משובשת – להיפך, שהמחלוקת רק בנפסק.

טז. אם מוסרים לרוצח שני ת"ח ללוותו לעיר מקלט

[דף ט:]

לפי ת"ק – מוסרים, ולפי רבי מאיר – לא מוסרים.

יז. רוצח במזיד שברח לערי מקלט

[דף ט:]

לפי רבי – אינו קולט ומותר לגואל אדם להורגו, ולפי רבי יוסי בר יהודה – אסור לגואל הדם להורגו עד שבי"ד מחייבין אותו ומוסרין אותו לגואל הדם.

יח. ששת ערי מקלט שהבדילו משה ויהושע קולטות אף שלא לדעת, אבל הארבעים ושתיים ערי הלויים קולטות רק לדעת

[דף י.]

יט. לרבי אלעזר: ערי מקלט אינם קולטות אף בעיר שרובה רוצחים או בעיר שאין בה זקנים

[דף ט: י.]

כ. כהנים גדולים המחזירין במיתתן את הרוצח

[דף יא. יא:]

1. המשוח בשמן המשחה, 2. המרובה בגדים, 3. שעבר ממשיחותו, 4. ולפי רבי יהודה – אף משוח מלחמה.

ספק בגמ' אם רק במיתת כולם הוא חוזר או אף במיתת אחד מהם.

כא. הפרת נידוי על תנאי

[דף יא:]

1. נידוי על תנאי – צריך הפרה.

2. אם בידו לקיימו וקיים התנאי – לתוס' (16) אין צריך הפרה, והביאו שיטה הסוברת לא כן.

כב. מיתת כהן גדול מכפרת, ולכן כשמת הכה"ג אחר גמר דין גם אינו גולה

[דף יא.]

מקורות והערות

ישראל בשוגג אם נהרג. (15) תוד"ה אלמא. (16) ד"ה אפי'.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

כג. קבורת רוצח שמת

[דף יא:]

1. רוצח שנגמר דינו להגלותו ומת קודם שיגלה – מוליכין עצמותיו לעיר מקלט.

2. רוצח שמת בעיר מקלט – נקבר בעיר מקלט, וכשימות הכה"ג – מוליכין עצמותיו אל קברי אבותיו.

כד. כהן גדול שנמצא בו פסול

[דף יא:]

לרבי אליעזר – בטלה כהונה, ואין הרוצח יוצא מעיר מקלט לעולם, ויש מחלוקת אמוראים אם רבי יהושע חולק וסובר ש"מתה כהונה", ומפרש רש"י: דהיינו שאין הרוצח גולה.

כה. גגו של מזבח של בית עולמים – קולט רק כהן ועבודה בידו

[דף יב.]

כו. טעויות שעתיד לטעות שבו של רומי

[דף יב.]

1. שבצרה קולטת כבצר. 2. גם את ההורג במזיד. 3. גם מלאך.

כז. תחום עיר מקלט קולטת, אבל אסור לרוצח לדור בתחום ובמחילותיה

[דף יב.]

כח. רוצח שיצא חוץ לתחום

[דף יב.]

1. כשיצא במזיד, לפי רבי יוסי הגלילי – מצוה ביד גואל אדם להורגו ורשות ביד כל אדם, לפי רבי עקיבא – גואל הדם רשות וכל אדם חייבין עליו, ולפי רבי אליעזר – גואל הדם שהרגו לרוצח עכ"פ לפני שעמד למשפט נהרג עליו.

2. כשיצא בשוגג, למ"ד לא דיברה תורה כלשון בני אדם – דינו כדין היוצא במזיד, ולמ"ד השני – אסור להורגו.

כט. בן ונכד כגואלי הדם

[דף יב.]

הגמ' מחלקת בין בנו לבן בנו.

רש"י מפרש: בנו של הנהרג נעשה גואל הדם להרוג את סבו, אבל אחד מאחי הנהרג אינו יכול להרוג את אביו. (17)

ל. נופו ועיקרו של אילן לענין מעשרות

[דף יב. יב:]

1. לרבנן – מה שכנגד החומה ולפנים כלפנים ומה שלחוץ כלחוץ, דבחומה תליא מילתא.

לפי תירוץ הראשון בתוס' (18) – כשמותר לאכול על העץ, זהו רק כשאין לעץ ד' על ד', דלא חשיבי, אבל כשיש ד' על ד' אסור, כדין "גגות" שלא נתקדשו. ולתירוצם השני – בכל מקרה מותר, דאזיר ירושלים כירושלים.

2. לרבי יהודה – הולכים בתר הנוף, נחלקו האמוראים אליביה, וכדלהלן:

לפי הבנת המקשן בדעת רב כהנא – הולכים בתר הנוף לקולא ולחומרא.

לפי רבא ורב אשי – הולכים בתר הנוף רק לחומרא, שכשנופו בפנים א"א לפדות בכולו, וכשנופו בחוץ אי אפשר לאכול בכולו, לרש"י: אסור לאכול גם בנופו הנמצא בפנים, וכן אסור לפדות בנופו שבחוץ. ואילו לתוס' (19) יכול לאכול בנופו הנמצא בפנים, ומשמע מהתוס' שסוברים: שמותר לפדות בנופו שבחוץ, דאין הנוף הולך בתר העיקר.

לא. נופו ועיקרו של אילן להחשיבם עיר מקלט

[דף יב. יב:]

1. כשהרוצח בעיקרו שבתוך התחום באופן שנופו בחוץ, לרבא ורב אשי – לכו"ע ובכל מקרה אסור לגואל

מקורות והערות

(17) עיין בר"ח שמפרש אחרת. (18) ד"ה אילו. (19) ד"ה גבי.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות וממורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

הדם להורגו, לפי הבנת המקשן בדעת רב כהנא – לרבנן אסור, לרבי יהודה מותר, ולפי התירוץ בתחילת הסוגיא – לכו"ע מותר להורגו.

2. כשהרוצח בעיקרו שבחוץ באופן שנופו בפנים, לפי חכמים – מותר להורגו, ולפי רבי יהודה – אזלינן לחומרא, ואסור.

3. כשהרוצח נמצא בנופו שבחוץ באופן שהעיקר בפנים, לפי חכמים – מותר להורגו, וסובר רבא אליביהו: שמ"מ אסור לגואל הדם ליכנס לתוך התחום לעלות מעיקרו לנופו כדי להורגו, אבל מודים שמותר לעמוד מחוץ לתחום ולהורגו בחיצים וצרורות.

ולפי רבי יהודה – הולכים בתר הנוף, רבא מפרשו: שיכול לעמוד מחוץ לתחום ולהורגו בחיצים ובצרורות, וגם יכול עיקרו למיהוי דרגא לנופו, רש"י בדעת רב אשי סובר: שבשני האופנים אסור להורגו, ותוס'⁽²⁰⁾ סוברים: שגם לרב אשי אליביה מותר להורגו בחיצים ובצרורות.

לב. רוצח או בן לוי שרצחו בעיר מקלט

1. כשבן ישראל שוב הרג בשוגג בעיר מקלט – גולה משכונה לשכונה, רש"י⁽²¹⁾ מפרש: משכונה לשכונה שבאותו עיר.⁽²²⁾

2. בן לוי שהרג בפילכו – גולה מעירו לעיר אחרת, התוס'⁽²³⁾ כותבים: ואז רשאי לילך בכל העיר ובתחומיה. ואם גלה לפלך שלו, פלכו קולטו, התוס'⁽²⁴⁾ כותבים: שאין לו לצאת מהשכונה שהיה דר בה לשכונה אחרת.

לג. העלאת שכר ללויים

1. לפי רבי יהודה – מעלים שכר ללויים, ולפי ר"מ – לא מעלים. רש"י סובר: שהערים מעלים שכר ללויים, ותוס' סוברים: שהרוצחים מעלים.

2. לפי רב כהנא – מחלוקת התנאים הנ"ל היא רק בשש ערי מקלט, אבל בארבעים ושתיים עיר לכו"ע מעלים, ולפי רבא – המחלוקת רק בארבעים ושתיים עיר, אבל בשש ערי מקלט, לכו"ע לא מעלים.

לד. החוזר מעיר מקלטו לענין חזרה לשררה שהיה בה

לרבי יהודה – אינו חוזר, ולרבי מאיר – חוזר.

לה. עבד עברי החוזר למשפחתו בשש או ביובל, לענין אם חוזר לשררה שהיה בה

לפי רבי יהודה – אינו שב למה שהחזיקו אבותיו, דכתיב "ושב אל משפחתו ואל אחוזת אבותיו ישוב", למשפחתו הוא שב ואינו שב למה שהחזיקו אבותיו, ולפי ר"מ – חוזר לשררה שהיה בה, דכתיב "אל אחוזת אבותיו" כאבותיו.

מקורות והערות

(20) ד"ה רב אשי. (21) ד"ה גולה. (22) ועיין מאירי. (23) תוד"ה הלכו בתירוצם השני. (24) שם, וע"ע ותוס' בזבחים דף קיז. ד"ה עיר, ובראשונים בסוגיין.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 05276-123000 02-5822919

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

פרק שלישי

אלו הן הלוקין

א. מלקות לכהן הבא על גרושה, חלוצה, גרושה שהיא גם חלוצה, נתינה [דף יג:]

1. על גרושה – לוקה מדאורייתא.
2. לפי רש"י – על חלוצה לוקה מדאורייתא כגרושה, ולפי תוס' – רק מכת מרדות מדרבנן.
3. על גרושה שהיא גם חלוצה – לכו"ע לוקה מדאורייתא רק ל"ט מלקות, ואינו לוקה מכת מרדות מחמת חלוצה.
4. על נתינה – לוקה, מרש"י משמע שזהו מדאורייתא.

ב. מלקות בחייבי כריתות ובחייבי מיתות בי"ד, כשהתרו בהם למיתה ו/או למלקות [דף יג:]

1. בחייבי מיתות בי"ד כשהתרו בהם למיתה ולמלקות, לפי רבי יצחק ור"ע ולפי רבא אליבא דרבי ישמעאל – נהרג ולא לוקה, ולפי תירוצו א' בגמ' אליבא דרבי ישמעאל – לוקין ונהרגין, דמיתה אריכתא היא.
2. בחייבי מיתות בי"ד כשהתרו בהם למלקות ולא למיתה, לרבי יצחק ולרבא אליבא דר"ע – אינו לוקה, ולפי רבי ישמעאל – לוקין.
3. בחייבי כריתות, לפי ר"ע ורבי ישמעאל – לוקין, ולרבי יצחק – לא לוקין.

ג. מלקות על לאו שניתן לאזהרת בי"ד [דף יג:]

- לפי רבי ישמעאל – לוקין אף באופן שחייב גם מיתה, לפי רבא אליבא דרבי ישמעאל – אם התרו בו למיתה ולמלקות רק נהרג ואינו לוקה, ולפי רבא אליבא דר"ע – אין לוקין אפי' כשהתרו בו למלקות ולא למיתה. תוס' (1) כותבים: שלתירוץ א' בגמ', אם התרוהו למלקות ולא למיתה – גם לר"ע לוקה.

ד. הבא על כמה עריות בהעלם אחד [דף יד.]

1. כשעשאן כולם בהעלם אחד – חייב על כל אחת ואחת.
2. הבא על אחותו שהיא אחות אביו וגם אחות אמו – חייב שלשה מלקיות.
3. הבא על אחותו בת אביו וגם בת אמו – חייב כרת.

ה. אין עונשין מן הדין [דף יד.]

התוס' (2) כותבים: שלתירוץ א' בגמ' אליבא דרבי יצחק – עונשין מן הדין.

ו. המפטם והסך חייבים כרת [דף יד.]

ז. אין אשה נטמאת מחמת דם היוצא דרך דופן [דף יד.]

ח. עונש ואזהרה לטמא שנכנס למקדש או שאכל קדשים [דף יד.]

מקורות והערות

(1) ד"ה ברשעה. (2) ד"ה ואידך.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויטפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

ט. מחלוקת ר"ל ורבי יוחנן בטמא שאכל בשר לפני זריקת דמים או שנגע בקודש אם לוקה
[דף יד:]

י. איסור לטמא ליגע או לאכול בתרומה
לפי תוס' (3) – לכו"ע אין חייב מלקות. (4)

יא. לאו שניתק לעשה או שקדמו עשה או שאין בו מעשה
[דף טו.-טז:]

1. לאו שניתק לעשה – לרבי יהודה אין לוקין עליו.
רש"י (5) כותב: שיש תנא הסובר שלוקין.
2. רש"י (6) ותוס' (7) מגדירים את החילוק להחשיב לאו אם הוא ניתק לעשה או שנחשב ללאו שקדמו עשה, עיי"ש.
3. אם ביטל את העשה – לכו"ע לוקה.
4. אם ביטל מצות עשה של "והשיב את הגזילה" או "השב תשיב לו את העבוט כבוא השמש", לרבי יוחנן – אינו לוקה.
5. אם לא קיים את העשה, (תוך כדי דיבור להתראה ולעבירת הלאו – תוס' (8)), לרבי יוחנן – כל זמן שיכול לקיים את העשה אינו לוקה, ולפי ר"ל – קיימו אינו לוקה לא קיימו לוקה.
6. לרש"י בסוגיין אליבא דר"ל – משכחת ליה מלקות באם אמרו לו בי"ד לקיים ולא קיים, אף שלא ביטלו, ואילו לרש"י בחולין (9) אליביה – כל שלא קיים תוך כדי דיבור להתראה וללאו הרי הוא לוקה.
7. לאו שניתק לעשה באופן שהעשה נתבטל מאליו, לרש"י (10) לא נחשב לביטול.
8. לאו שקדמו עשה, לפי רבי יוחנן – לוקין עליו מיד כשעבר על הלאו, ואף אם אח"כ קיים את העשה, ולפי רש"י אליבא דר"ל – אין לוקין כדין לאו הניתק לעשה, ולוקה רק כשבי"ד אמרו לו "קיים" ולא קיים. (11)
9. לאו שאין בו מעשה, לפי ר"ל – לכו"ע לוקין, ולפי רבי יוחנן – רק רבי יהודה סובר כך, אבל העיקר כרבי יהודה בשם ריה"ג הסובר: שאין לוקין על לאו שאין בו מעשה, ושרק הנשבע, מימר, והמקלל בשם – לוקה אף שאין בו מעשה.

יב. שבועה שלא אוכל ככר זה אם אוכל ככר זה
לרש"י: אם אכל של התנאי ואח"כ של האיסור – לכו"ע לוקה, ואם להיפך – הוי התראת ספק.
[דף טו:]

יג. התראת ספק
לפי רבי יוחנן – הוי התראה, ולפי לר"ל – יש בזה מחלוקת תנאים, והעיקר כמ"ד שלא הוי התראה.
[דף טז:]

יד. מלקות באיסורים שונים
[דף טו. טז:]

1. הבא למקדש כשהוא טמא, לפי רבי יוחנן – לוקין, ולפי ר"ל – לוקין רק אם לא קיים העשה.
2. כהן המגרש אנוסתו – לוקה ואינו מחזיר.
3. ישראל המגרש אנוסתו – מחזיר ואינו לוקה.

מקורות והערות

(3) ד"ה ההוא. (4) ולפי המאירי ועוד ראשונים אליבא דרבי יוחנן - לוקה. (5) דף יד: ד"ה כל, ויש ראשונים הסוברים שלכו"ע אין לוקין. (6) דף טו. ד"ה ההוא לנתוקי. (7) ד"ה כל. (8) ד"ה כל. (9) מובא בתוס' בסוגיין, וע"ע רמב"ן וריטב"א. (10) דף טו. ד"ה הניחא. (11) וע"ע רש"י דף טז. ד"ה לוקה, בעל המאור, מאירי, ורמב"ם ונר"כ.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויטפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

- לרש"י בסוגיין – זהו אפי' החזיר אחר כדי דיבור, ולפי רש"י בחולין – זהו דוקא כשהחזיר תוך כדי דיבור.
4. כשאמרו לו "להחזיר" ולא החזיר, לפי רבי יוחנן – אינו לוקה, ולפי ר"ל – לוקה.
5. בנוטל אם על הבנים, לרבי יהודה – לוקה ואינו משלח, ולחכמים – משלח ואינו לוקה.
6. אם הרג את האם לפני ששלח – לוקה, ולר"ל – לוקה אף בלא קיימו.
7. המותר מבשר הקדשים – אינו לוקה.
8. השורף גזילה או משכון – אינו לוקה, הואיל ואיתא בתשלומין.
9. האוכל עיסה בלא שהפריש היה – לוקה.
10. הממרח בלא שהפריש פאה ועדיין לא אכלו, לת"ק – לוקה מיד, לרבי יוחנן אליבא דרבי ישמעאל – לוקה רק כשמבטל העשה, ולר"ל אליביה – אף כשלא מבטל העשה.
- רש"י בסוגיין מפרש: דהיינו כשאומר לבי"ד "שאינו רוצה לקיים", ולרש"י בחולין: היינו כשאינו מקיים העשה תוכ"ד מהתראה ועבירת הלאו.

טו. האוכל בינתא דבי כרבא לוקה [דף טז:]

רש"י מפרש: שזהו תולעת, ותוס' מפרשים: שזהו דג קטן הנמצא במחרישה ולא במים.

טז. מנין הלאוין באיסור שרץ ובבריה [דף טז:]

1. כשריסק נמלים והביא עוד נמלה "שאינו חי" והשלימן לכזית – לוקה ששה, ה' משוםפ אכילת נמלה "כברייטה", ואחד משום נבילה, לרש"י – חייב ה' משום "בריה", כיון שאכל נמלה חיה, ולפי התוס' (12) – כל שהיא שלימה זהו "חי" הכתוב בגמ', וחייב משום "בריה" אף כשאוכל נמלה מתה.
2. כשהביא "חי" והשלימן לכזית, לפי רש"י – לוקה שש, דכשכולעו הוא מת, ולפי תוס' – לוקה חמשה.
3. כשכולם מרוסקים, תוס' כותבים: שלוקה רק על ב' לאוין.

יז. האוכל טבל של מעשר עני לוקה [דף טז:]

יח. קריאת שם על מעשר עני של דמאי [דף טז: יז.]

לפי רבי אליעזר – אין צריך, ולפי רבנן – צריך.

יט. בריה [דף יז.]

1. על אכילת בריה פחות מכזית – לוקין.
2. ברית נשמה והיא שלימה – לכו"ע נחשב ל"בריה", לרש"י: זהו רק בדבר שהוא חי, ולתוס': כל דבר שהוא שלם אף שאינו חי.
3. חיטת טבל שהיא שלימה פחות מכזית, לפי רבנן – לא לוקין, דלא נחשב בריה, ולפי רבי שמעון – לוקין.
4. קמח פחות מכזית, לפי רב ביבי – ר"ש מודה לרבנן שלא לוקין, ולפי רבי ירמיה אליבא דר"ש – לוקין.
5. הגדרת בריה, לרבנן – רק ברית נשמה.
- תוס' כותבים: 1. גיד הנשה – נחשב בריה. 2. נבילה – לא.

מקורות והערות

(12) ד"ה ריסק.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

כ. דיני מצות הבאת ביכורים

[דף יז.-יט.]

1. ביכורים לפני שראו פני הבית – הן כחולין לכל דבר.
2. כשמקצתן בפנים לעזרה ומקצתן בחוץ – בתוס' (13) מבואר: שרק מה שבפנים הם כהקדש.
3. זר שאכלם אחר שראו פני הבית, ברש"י (14) מבואר: שחייב מיתה בידי שמים.
4. כהן שאכלם מחוץ לחומה אחר שראו פני הבית, בתוס' (15) מבואר: שלוקה.
5. הפירות הראויים לקריאה, דהיינו שהופרשו מעצרת עד החג – מותרים לכהן לאוכלם לפני מהחומה רק אחר קריאה הנחה ותנופה.
6. בפירות שאינם ראויים לקריאה, דהיינו שהופרשו מהחג עד חנוכה – מותרים לכהן לאוכלם, לרבנן אחר הנחה ותנופה, ולפי רבי יהודה, משיראו פני הבית.
7. הקריאה, לפי רבי שמעון, רבי עקיבא, ולסתם משנתינו – מעכבת, והאוכלם קודם קריאה לוקה. ולפי רבנן (וכן סובר רב ששת ור' אליעזר אמר רב הושעיא) – לפני החג הקריאה אינה מעכבת, אך אם עבר החג בלא קריאה, ירקבו.
8. הקריאה בביכורי גר – אינה מעכבת.
9. ההנחה, לפי רבנן – מעכבת, ולפי רבי יהודה – לא מעכבת.
10. התנופה – לכו"ע אינה מעכבת.
11. תוס' (16) מביאים: שביכורים אינם אלא משבעת המינים ורק בזמן שביהמ"ק קיים, ומוסיפים: שאם הופרשו לפני שחרב הבית וחרב הבית, אסורים באכילה ואף לכהנים.
12. כשהופרשו אחר שחרב הבית – בתוס' (16) מבואר: שאינם קדושים כלל.
13. כשהונחו לפני הבית – בתוס' (17) מבואר: שמותרים באכילה אף אחר החורבן. (18)
14. רש"י (19) מביא: שלפי רבי שמעון – מותר לאונן לאכול ביכורים.

כא. דיני מעשר שני

[דף יז.-יט.]

1. מותר לזרים. 2. אונן אסור לאכלו. 3. טעון כסף צורה. 4. אסור לאוכלו מחוץ לחומה. 5. בזמן שביהמ"ק קיים – טעון הבאת מקום. 6. בזמן שאין ביהמ"ק קיים, לרש"י – זה תלוי במחלוקת אם קדושה ראשונה קידשה לשעתה ולעתיד לבוא, ולפי תוס' – לכו"ע אינו טעון הבאת מקום.
1. תוס' (16) מוסיפים: המעשר אוסר את הגורן לפני שהופרשו. 2. יש לה שיעור. 3. נוהג בכל הפירות.
4. בפני הבית ושלא בפני הבית.

כב. דיני תודה ושלמים, בכור חטאת, אשם ועולה

[דף יז.-יט.]

א. תודה ושלמים

1. אינם קדושים מרחם. 2. מותרים לזרים. 3. טעונים דמים ואימורין לגבי מזבח. 4. טעונים סמיכה, נסכים ותנופת חזה ושוק. 5. יש בהם שתי אכילות, אכילת הקדש ואכילת חולין ע"י פדיון. 6. יצאו מחוץ לחומה – אסור לאוכלם.

ב. בכור**מקורות והערות**

(13) ד"ה ביכורים. (14) בדף יט. (15) דף יח: ד"ה ביכורים. (16) דף יט. ד"ה מה. (17) ד"ה ואי. (18) והרמב"ן סובר: שלא נאכלין. (19) דף יז: ד"ה ביכורים.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות וממורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 05276-123000 02-5822919

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ד

1. קדשים קלים. 2. קדושתו מרחם. 3. יש בו שתי אכילות. 4. טעון הבאת מקום. 5. בזמן הזה אסור באכילה ולא מהני הבאת מקום. רש"י כותב: שלמ"ד "קידשה לשעתה ולעתיד לבוא" – יקרב ויאכל, ותוס' כותב: שלכו"ע לא מהני הבאת מקום. 6. יצא חוץ לחומה אסור לאוכלו. 7. בכור בעל מום נאכל בכל מקום, בטומאת הגוף ובטומאת עצמם, אף שאסור בגיזה ועבודה.

ג. חטאת ואשם

1. אינם קדושים מרחם. 2. קדשי קדשים. 3. עיקרם לכפרה. 4. יש בהם שתי אכילות. 5. יצאו מחוץ לחומה אסור לאוכלם.

ד. עולה

1. עיקרו לא בא לכפרה. 2. יש בו אכילה אחת. 3. יצא מחוץ לחומה – אסור לאוכלו.

כג. דיני מלקות ואיסורים במי שאוכל קרבנות האסורים עליו באכילה

[דף יז: יט.]

א. האוכל תודה ושלמים מחוץ לחומה

אם לאחר זריקה – עובר לאו אחד, ואם לפני זריקה – שני לאוין.

ב. האוכל בכור

1. אם לפני זריקה בתוך החומה, לפי רש"י – לוקה אחד, משום "לא תאכל לאכול" שלפני זריקה, לפי ה"לכן נראה שבתוס" – ישראל לוקה אחד משום זר, ולפי התוס' בשם ר"י – לוקה שנים משום שני הטעמים.

2. אם כשאכלוהו לאחר זריקה בתוך החומה, לרש"י – לא לוקה, ולשני השיטות בתוס' – לוקה אחד, משום "זר".

3. אם כשאכלו מחוץ לחומה – לכל שיטה המוזכרת בשני הדינים הקודמים מתווסף לאו של מחוץ לחומה.

ג. האוכל חטאת ואשם

1. בתוך הקלעים לפני זריקה, לרש"י – לוקה אחד, בין אם הוא ישראל בין אם הוא כהן, ללכן נראה בתוס' – אינו לוקה, ולפי התוס' בשם ר"י – כהן לוקה אחד (כרש"י), ואם הוא ישראל לוקה שנים, דמתווסף איסור "זר".

2. כשישראל אכלם בתוך הקלעים לאחר זריקה, לרש"י וללכן נראה בתוס' – לוקה אחד משום "זר" לא יאכל קודש", ולר"י בתוס' – לוקה עוד אחד משום "לא תוכל" דזר.

3. כשאכלם מחוץ לקלעים בתוך החומה, לרש"י – לפני זריקה לוקה אחד משום לפני זריקה, ולאחר זריקה לוקה רק משום "בשר בשדה", ל"לכן נראה בתוס" – בין לפני זריקה ובין לאחריו לוקה שנים משום חוץ לקלעים ומשום טריפה, ולשיטת ר"י – לפני זריקה בכהן לוקה שנים וישראל שלוש, ולאחר זריקה כהן לוקה אחד משום "לא תוכל" והשני משום "בשר בשדה", וישראל לוקה שנים מלבד מה שלוקה משום "בשר בשדה".

4. כשאכלם מחוץ לחומה – מתווסף עוד מלקות אחד.

ד. האוכל עולה

1. בתוך החומה מחוץ לקלעים, לפי ר"י שבתוס' – לפני זריקה זר לוקה ארבעה, וכהן שלשה, ולאחר זריקה, זר לוקה שלשה וכהן שנים, לרש"י – לפני זריקה לוקה אחד, משום לפני זריקה, אבל לאחר זריקה אינו לוקה, ל"לכן נראה בתוס' – בין לפני זריקה ובין לאחר זריקה לוקה אחד, משום "לא תוכל" עולה.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ד

2. האוכלו מחוץ לחומה – מתוסף על הדין הקודם עוד מלקות משום חוץ לחומה.
הגמ' מוסיפה: שכשאכלו בין בתוך החומה ובין מחוץ לחומה לוקה משום "כל שבכליל תהיה"
בא הכתוב ליתן לא תעשה על אכילתו.

כד. חטאת שהוציאהו מחוץ למחיצתה ואכלה, לתוס':⁽²⁰⁾ לוקה אף כשאכל בפנים [דף יח.]

כה. ביכורים מעשר ובכור שלא בפני הבית [דף יט.]

1. מצות ביכורים – נוהגת רק בפני הבית, אבל שלא בפני הבית אסורים באכילה ואף לכהנים.
2. מעשר – נוהג שלא בפני הבית, לרש"י – למ"ד קדושה ראשונה קידשה לשעתה ולעתיד לבוא, טעון גם הבאת מקום, ולתוס' – לכו"ע אין טעון הבאת מקום.
3. בכור, לרש"י – כמעשר, לתוס' – לכו"ע אחר באכילה.

כו. קדושה ראשונה אם קידשה לשעתה ולעתיד לבוא [דף יט.]

לרש"י אליבא דרבי ישמעאל – לא קידשה, ולתוס' אליביה – קידשה.

ברש"י ובתוס' מבואר: שמחלוקתם לענין קדושת הבית, אבל קדושת הארץ לכו"ע לא בטלה.

כז. דיני מעשר שני שלא נפדה [דף יט: כ.]

1. טמא שאכל מע"ש בירושלים או כשטהור אכלם כשהם טמאים – לוקה.
2. פודים אותו מחוץ לחומה, ואם המעשר שני נטמא פודים אפי' בירושלים.
3. האוכלם לפני שראו פני חומה ולפני שפדאם אינו לוקה, וכותבים התוס'⁽²¹⁾: שמ"מ עובר על עשה "וצרת הכסף בידך".
4. אם ראו פני חומה והוציאם לחוץ ואכלם בחוץ – לוקה.
5. הוא בחוץ ומשאו בפנים – קלטוהו מחיצות לאכלם בירושלים ואינו יכול לפדותם.
6. הוא בפנים ומשאו בחוץ – חייב לאוכלם בירושלים ואינו יכול לפדותם.
7. הוא בפנים ונקיט משאו בקניא – לרב פפא הוא ספק אם נחשב כפנים ואסור לפדותם, לתוס': הספק נפשט לחומרא, ולפי רבינא – דין הפירות כראו פני חומה ואסור לפדותן.
8. לפי הריב"ן – אם אח"כ הרחיקן ואכלם לוקה, אבל אכלם במקום שנמצא, דהיינו בפנים, אינו לוקה, ולפי התוס' – לוקה, שהרי אינו בפנים לגמרי.
9. הוא בחוץ ומשאו בקניא – דין הפירות כלא ראו פני חומה.
10. פירות טבל שיצאו מירושלים לפני שנגמרה מלאכתן ועדיין לא הופרשו, לרבי שמעון בן יהודה בשם רבי יוסי – כמי שלא הורמו, ויכול לפדותן, ויאכלם בכל מקום, (ות"ק חולק).
11. אם יצאו מירושלים אחרי שנגמרה מלאכתן ולא הופרשו, לפי ר"ש בן יהודה בשם רבי יוסי אליבא דב"ש – יחזיר מע"ש שלהם ויאכלם בירושלים, ואסור לפדותן, ואם אכלם מחוץ לירושלים לוקה, ולפי ב"ה – מותר לפדותן, רבה אליבא דב"ה סובר: שאם אכלם בלא פדיון מחוץ לירושלים לוקה.

כח. איסור קרחה [דף כ. כ:]

1. הקורח ארבע או חמש קרחות בראשו על מת – לוקה כמנין הקרחות, והוא שהתרו על כל קרחה וקרחה, ולוקה אפי' כשקרח בסם.

מקורות והערות

(20) ד"ה איסורא. (21) ד"ה אמר.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

2. הטביל אצבעותיו בסם והניחן בחמשה מקומות בבת אחת – חייב חמשה מלקויות אע"פ שהיה רק התראה אחת, הואיל וכולן נעשו בבת אחת.
3. הטביל אצבעותיו בסם והניחן במקום אחד – בתוס' מבואר: שלוקה אחד, כל שאין הפסק שיעור בין קרחה לקרחה.
4. הטביל אצבעותיו בסם והניחן בחמשה מקומות זה אחר זה תוך כדי דיבור ובהתראה אחת, לריב"ן – חייב אחת בלבד, ולתוס' לוקה חמשה.
5. שיעור קרחה להתחייב בו מלקות, לאחרים ולרב הונא – כדי שיראה מבשר הראש ערום, לתנא שני – כשתי שערות, ולרבי יוחנן משום ר"א – כגריס.

כט. הנוטל שיעור אחת או שתיים מראשו, על מת או בשבת [דף כ: כ:]

1. על מת – תלוי במחלוקת המובא בנושא הקודם דין 4.
2. הנוטל שיעור אחת בשבת, לפי ת"ק – אינו חייב, ורק כשנטל שתיים חייב, ולפי רבי אליעזר – אפי' באחת חייב.
3. המלקט בימות החול שערות לבנות מתוך שחורות – אסור אפי' בשיעור אחת, ואם ליקט בשבת – חייב גם משום שבת, ומוסיפים תוס': שזהו רק לרבי יהודה הסובר מלאכה שאינה צריכה לגופה חייב

ל. איסור שריטה [דף כ: כא.]

1. שריטה אחת על מת – לוקה אחד.
2. חמש שריטות על מת – לוקה חמש.
3. שריטה אחת על חמשה מתים, לרבי יוסי ושמואל – לוקה רק אחת, דקסבר חד לאו הוא.
4. השורט על ביתו שנפל או על ספינתו שטבעה – אינו חייב.
5. השורט ביד לעבודת כוכבים – פטור, ואם בכלי – חייב.

לא. לא תקיפו פאת ראשכם [דף כ. כ:]

1. המקיף פאת הראש – חייב על כל פאה ופאה.
2. אסור לגלח את הזקן, וחמש פאות יש בו.
3. נטלן כולן כאחד, לרבי אליעזר – לוקה רק אחת, דקסבר חד לאו הוא.
4. נטילתו בתער – לכו"ע חייב.
5. נטילתו במלקט וברהיטני, לת"ק – אינו חייב, ולרבי אליעזר – חייב.
6. נטילתו במספרים – לכו"ע אינו חייב.

לב. דין הניקף [דף כ: כ:]

1. אם עשה מעשה או סייע – לכו"ע לוקה.
2. אם לא עשה מעשה ולא סייע, לרבי יהודה – לוקה, ויש דעה הסוברת שאינו לוקה.

לג. כתובת קעקע בבשרו [דף כא.]

1. כשכתב וקעקע – לוקה, לפי הריב"ן – זהו דוקא כשנראה בו לעולם. (22)

מקורות והערות

(22) והנימוק"י מחייב גם אם נראה לזמן מרובה אף שלא לעולם.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 05276-123000 02-5822919

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ד

2. כשלא כתב שם ע"ז על השריטה, לת"ק – לוקה, ולרבי שמעון – אינו לוקה.

3. כשכתב ולא קעקע או קעקע ולא כתב – אינו חייב. (23)

4. נתינת אפר מקלה על מכתו, לרב מלכיו – אסור, ולרב אשי – מותר.

לד. החורש בחמור של קדשי בדק הבית או בפטר חמור [דף כא:]

1. בשל קדשי בדק הבית – לוקה.

2. בשל פטר חמור, לי"א בריב"ן – לוקה, לריב"ן ולתוס' – אינו לוקה.

לה. כלאיים בבגד [דף כא:]

1. אם פשט את כל הבגד ולבש פשט ולבש – לכו"ע לוקה על כל אחת ואחת.

2. אם פשט רק שרוול ולבשו חזרה, לפי רב אחא בריה דרב איקא – פטור, ולפי הגירסא שלפנינו – רב ביבי אמר רבי יוסי (יש גורסים רב אסי) מסתפק בדבר, (אבל להגהות הב"ח ועוד – הגירסא שלא מסתפק אלא מחייב).

3. אם השהה את הבגד על עצמו שיעור להפשיט וללבוש – חייב על כל שיעור ושיעור של שהיית הפשטה לבישה.

לו. המקיים כלאיים – לר"ע חייב, ולרבנן פטור [דף כא:]

לז. המנכש כלאיים – לוקה משום "מקיים כלאיים" [דף כא:]

לח. המחפה כלאיים – לוקה משום "זורע" [דף כא:]

לט. העושה ביו"ט מלאכה או מלאכות בהתראה אחת – לוקה רק אחת [דף כא:]

מ. מלקות במבשל גיד הנשה בחלב והאוכלו [דף כא:]

למ"ד יש בגידין בנותן טעם – חייב משום מבשל בשר בחלב, ואם אכלו לוקה משום אוכל גיד, ומשום בשר וחלב, ואילו למ"ד אין בגידין בנותן טעם – המבשל אינו חייב, והאוכלו חייב רק משום אוכל גיד.

מא. מלקות במנהיג שור פסולי המוקדשים [דף כב.]

המנהיג בשור פסולי המוקדשים – לוקה אפי' מנהיגו בפני עצמו.

תוס' כותבים: שזהו רק כשמשיך השור בגופו, אבל בלא המשכה אינו לוקה.

מב. מספר המלקות [דף כב.]

1. לת"ק – ארבעים חסר אחת, לרבי יהודה – ארבעים שלמות.

2. אין אומדין אותו אלא במכות הראויות להשתלש.

מג. אומד למלקות [דף כב:]

1. אמדוהו לקבל ושוב אמדוהו בו ביום וראו שאינו יכול לקבל ועדיין לא לקה, לריב"ן – ממתנינים עד שיבריאו, ואומדים אותו שוב, ולפי לישנא בתרא בריב"ן – אין פוטרין אותו, דודאי יהא בו כח לקבל קצת מן המכות.

2. אם כבר התחיל ללקות – נפטר מהמלקות.

מקורות והערות

(23) אבל מדרבנן אסור.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-02-123000-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ד

3. כשבו ביום אמדוהו שיכול לקבל יותר משאמדוהו, לריב"ן – אם לקה כל מה שאמדוהו פטור, ואם לא, נותנים לו כאומד שני.
4. אם למחרת או ביום אחר אמדוהו, וראו שאינו יכול לקבל – פטור. (24)
5. אם למחרת או ביום אחר אמדוהו, שיכול לקבל יותר, לריב"ן – נותנים לו רק כאומד ראשון.

מד. אומד לכמה לאוין

[דף כב:]

1. עבר עבירה שיש בה ב' מלקיות, ואמדוהו שיכול לקבל 42 ולקה 42 – נפטר מהמלקות, משום שהוי מלקות הראוי להשתלש.
2. אמדוהו שיכול לקבל 41 – מלקין אותו 39, ושוב אומדין אותו, כיון ש-41 אינם ראויים להשתלש.

מה. אופנים הפוטרים ממלקות

[דף כב:]

1. קלה, לברייתא הראשונה – פטור, לברייתא שבסוף הסוגיא – מלקין אותו. (25)
2. אמדוהו שאם ילקה וקלה באמצע המלקות – פוטרים אותו.
3. אם לכשיצא מבי"ד קלה – מלקין אותו.
4. קלה היינו ברעי, ואם במים, לר"מ – לא נקרא קלה, ולחכמים – במים לא נקרא קלה, ולרבי יהודה – האיש ברעי ולא במים, והאשה גם במים.

מו. אופנים נוספים שנפטר ממלקות

[דף כב: כג:]

1. כפתוהו ורץ מבי"ד.
2. כשנפסקה הרצועה השניה, לפי הריב"ן והתוס' – היינו בהגבהה שניה. (26)

מז. מלקות בחייבי כריתות

[דף כג. כג:]

לרבי חנניא בן גמליאל – כיון שלקו נפטרים מהכריתות, רבי יוחנן סובר: שחלוקים עליו חביריו ולא נפטרים, לפי רבי יצחק – אין מלקות בחייבי כריתות, ור' אבא בר אהבה בשם רב פוסק, כרבי חנניא בן גמליאל.

מקורות והערות

24) לא איתפריש אם נפטר לגמרי או נותנים לו כאומד שני. 25) אם הברייתות חולקות עיין ריטב"א, לח"מ, ומאירי. 26) והריטב"א מפרש אחרת.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויטפיש, טל: 02-5822919-05276-123000

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד טימנים קפג-ר